

2.8 Pracovní mikroregiony

Cílem následující kapitoly je snaha o přesnější zachycení skutečného rozmístění pracovních příležitostí a jejich struktury, včetně stanovení rozsahu pracovních mikroregionů, jakožto „přirozených“ územních celků, méně závislých na administrativním uspořádání. Zachycení orientace, intenzity i struktury dojížděkových proudů pomocí mikroregionů představuje relativně syntetické hodnocení, jehož platnost by měla být oproti předchozím dílčím závěrům univerzálnější a neměla by být výrazněji ovlivněna vývojem v krátkém časovém období.¹⁾

Kromě nesporného metodologického obohacení předkládané analýzy by měla být přínosem regionalizace i její snaha o reakci na současné vysoce aktuální otázky reformy územní veřejné správy. Měla by být interpretována jako model, který naznačuje sílu jednotlivých center i charakter vztahů v jejich zázemí v případě, že jako klíčový (a jediný) regionálně-tvorný proces je chápána dojížděčka obyvatel za prací.²⁾

Mikroregiony byly **vymezeny** postupným seskupováním obcí do vyšších celků podle principu převládající orientace celkové dojížděky za prací. Výsledný pracovní mikroregion tvoří územně souvislý celek charakterizovaný relativně vysokou mírou vnitřní uzavřenosti dojížděky za prací (především její denní formy). Je až na výjimky tvořen 1 centrem (jádem) a jeho spádovým zázemím tvořeným nejméně 3 obcemi. Zázemí musí mít nejméně 4 tisíce obyvatel, celý mikroregion 10 tisíc obyvatel.

Centrum (středisko, jádro) pracovního mikroregionu je město s významnější koncentrací pracovních příležitostí, které slouží k uspokojování potřeb nejen jeho rezidentů, ale i obyvatel bydlících v okolních obcích. Centra mají obvykle více než 5 tisíc obyvatel a většinou i kladné saldo denní dojížděky za prací.

Spádová oblast (zázemí) pracovního mikroregionu je tvořena obcemi, které se nacházejí kolem centra pracovního mikroregionu a jsou s ním funkčně propojeny (integrovány) intenzivní dojížděkou za prací. Obce jsou přiřazeny k centru podle principu převládající orientace celkové pracovní dojížděky. V případě nejasné orientace hlavního směru dojížděky (z obce vyjíždí stejný počet osob i do jiných směrů) je přihlédnuto k dodatečným kritériím:

- o nejdůležitější cíl denní dojížděky
- o v pořadí další významné cíle dojížděky (a vzájemné poměry mezi nimi)
- o nejdůležitější mikroregiony dojížděky (jednotlivé cíle vyjížděky byly pro každou obec agregovány do celých mikroregionů) a jejich vzájemné relace
- o spádovost obce podle výsledků regionalizace z roku 1991
- o silniční vzdálenost ke středisku
- o terénní členitost

Některé obce nemají hlavní spád přímo do příslušného centra, ale jsou s ním spojeny nepřímou přes jinou větší obec (často přes tzv. subregionální centrum).

Centrum (středisko, jádro) pracovního subregionu je obec (obvykle město), do kterého mají hlavní spád (přímo či nepřímou) denní dojížděky za prací alespoň 2 sousední obce s úhrnnou populační velikostí v rozmezí 1 – 4 tis. obyvatel. Pracovní subregion je hierarchicky nižší celek, u něhož rozhodující část pracovní dojížděky není obvykle uzavřena v rámci jeho hranic (pracovní vyjížděčka z jeho centra směřuje většinou mimo vymezený subregion).

¹⁾ Relativně menší míra měnlivosti při hodnocení dojížděky podle pracovních mikroregionů odráží silnější vazbu mezi přirozenou spádovostí územních jednotek a organizační celého sídelního systému. Hierarchie jednotlivých center v sobě odráží dlouhodobý vývoj urbanizační, sociální, ekonomický aj. (rozmístění dojížděkových proudů reflektuje primárně gravitační působení nejdůležitějších center, kdy vahou je zejména ekonomická síla jednotlivých středisek). Současné změny v sídelní struktuře, rozmístění obyvatel i pracovních příležitostí mohou tento vývoj jen částečně korigovat. To však automaticky neznamená neměnný význam jednotlivých středisek, ke změnám za posledních 10 let došlo zejména v aglomeracích a v zázemí největších měst či v oblastech ležících na rozhraní vlivu více středisek. Přestože cílem následujícího rozboru je především popis stavu k roku 2001, v některých případech je poukázáno i na pravděpodobné tendence (jak během uplynulého desetiletí, tak i v období od posledního cenzu do současnosti).

²⁾ Je zřejmé, že existují i jiné regionálně-tvorné procesy vázané na obyvatelstvo (viz podrobnější diskuse v 1. kapitole publikace). Jejich užití jako podkladů pro regionalizaci je však značně ztíženo, a to jak omezeným rozsahem této publikace, tak především absencí úplných, metodicky porovnatelných statistických údajů o těchto procesech.

Podle starších anketárních šetření (prováděných výzkumnými ústavy v 70. a 80. letech) tvořila v ČR dojížděčka za prací 50 - 60 % všech cest obyvatel, následovaná dojížděkou za rekreací, kulturou a zábavou a dále dojížděkou do škol (obě kategorie s podílem zhruba 10 - 20 % na všech cestách). Od té doby došlo pravděpodobně k dílčím změnám v intenzitě jednotlivých procesů i jejich vzájemných vazbách (např. spojování cest za nákupu a zábavou), dominantní role pracovní dojížděky však nepochybně zůstala nedotčena (i proto, že se týká největší části obyvatel).

Konečně je třeba zdůraznit, že pracovní dojížděčka má nezastupitelnou roli především při integraci územních celků na mikroregionálním řádu (tj. zjednodušeně na úrovni mezi okresy a správními obvody obcí s rozšířenou působností). Pro vymezení vyšších jednotek, resp. pro stanovení hierarchie mezi mikroregiony je potřeba pracovní pohyby doplnit údaji o jiných formách prostorové mobility, především o migraci obyvatelstva, či spádem za vyššími formami služeb občanské vybavenosti. Takový úkol však svojí šíří a komplexností již výrazně překračuje zaměření této publikace, proto bylo od seskupování mikroregionů do vyšších celků upuštěno.

Celý postup při seskupování obcí do vyšších celků je popsán níže.³⁾

Při interpretaci charakteristik pracovních mikroregionů a jejich center je třeba vzít v potaz určité **nedostatky** plynoucí z hrubosti či neúplnosti přijatých kritérií:

- Vychází pouze z dojížděky za prací, ostatní formy prostorové mobility obyvatelstva zanedbává (dojížděku do škol, za občanskou vybaveností, za rekreací, nebo migraci obyvatelstva). Jak již bylo uvedeno výše, dojížděka za prací představuje nejčetnější formu mobility obyvatel a pro vytváření územních celků na úrovni mikroregionu má jednoznačně nejdůležitější a nezastupitelný význam.
- Neřeší problém hierarchie navržených středisek a jejich skladebnost do vyšší celků (mezo- a makroregionů).
- Rozhraní mezi mikro- a subregiony bylo zvoleno do značné míry subjektivně. Výše zvolené kritérium (4 tis. obyvatel zázemí a 10 tis. obyvatel celkem) je poměrně málo přísné a umožňuje vymezit i celky, jejichž vztahová uzavřenost z pohledu pracovní dojížděky je problematická (viz některé vysoké podíly vyjíždějících mimo vymezený mikroregion v tab. 2.25 a 2.26). Důvodem „měkkosti“ je mj. snaha o rámcové porovnání s výsledky regionalizace z roku 1991, kde byla také použita podobně mírná kritéria.
- Závislost poměru populační velikosti střediska a zázemí na citlivosti vymezení centra v administrativních hranicích. Některá centra jsou administrativně vymezena značně široce, zahrnují i odlehle a přitom populačně významné části obce, které by svým charakterem patřily spíše do zázemí tohoto centra. Deformující vliv administrativních hranic může v některých případech rozostřit kritérium minimálního počtu obcí v zázemí (odlehlá sídla mohou, ale nemusí být integrována do jedné obce, týká se především horských a podhorských oblastí).
- Při rozhodování o spádovosti obce se poměří relativní spády k různým cílům dojížděky, společným základem pro porovnání je celkový objem pracovní vyjížděky mimo obec. Do spádovosti těchto obcí se však přímo nepromítá celková intenzita vyjížděky (teoreticky by měla být inverzně závislá na velikosti obce, může se však výrazně lišit i mezi obcemi stejné velikosti), ani míra ekonomické aktivity v obci. V některých obcích, především v periferních oblastech, může být celková intenzita vyjížděky snížena vinou vysokého počtu nezaměstnaných či ekonomicky neaktivních osob, kterým se nevyplatí dojíždět do vzdálenějších cílů, případně nemají dostatek pracovních příležitostí ani v místě bydliště. Celková spádovost takové obce je poté posuzována podle relativně malého vzorku dojíždějících osob.
- Kvalita získaných údajů z cenzu je sice relativně vysoká (z celkového počtu 4 288 tis. vyjíždějících v ČR jich okolo 150 tis. (3,5 %) neuvadlo místo pracoviště, nebo jej výjimečně uvedlo neúplně). Spíše v ojedinělých případech tak může být skutečný směr dojížděky vychýlen vlivem neúplných, či špatně uvedených směrů dojížděky, nebo chybným zařazením některých pohybů k denní formě dojížděky místo formy nedenní (např. některé druhy směnného provozu).
- Časový odstup mezi populačním cenzem (březen 2001) a současností. Přestože bylo konstatováno, že v obecné rovině jsou pracovní mikroregiony relativně stabilními celky, k dílčím změnám ve spádovosti mohlo dojít i během relativně krátkého období od posledního cenzu. Týká se to zejména obcí ležících na rozhraní vlivu více středisek (v tzv. oscilační zóně), ale i samotných center (především menších měst, kde je lokální trh práce výrazně ovlivněn jediným větším zaměstnavatelem).

Nejdůležitější **výsledky** pracovní regionalizace jsou představeny (v mapové podobě) i v celorepublikovém pohledu. V daleko podrobnějším detailu jsou naopak analyzovány pracovní mikroregiony v příslušném kraji. Textové tabulky uvádějí jak jejich základní charakteristiky (počet obcí, rozloha, počet obyvatel ve středisku i zázemí), tak i podrobnější strukturu dojížděkových proudů mezi/v rámci jednotlivých mikroregionů.

³⁾ Nejdříve byl pro každou z 6 258 obcí v ČR (podle vymezení k datu sčítání) stanoven prostý hlavní směr pracovní vyjížděky (bez zohlednění dodatečných kritérií). Obec, která se stala cílem dojížděky pro jinou obec, již nebyla dále připojována. Tím vzniklo 611 elementárních spádových okrsků. Kritéria pro subregionální centrum splnilo 288 okrsků, z nichž 156 okrsků dokonce i kritéria mikroregionu. Třetina okrsků však měla v zázemí pouze 1 spádovou obec a více než 100 okrsků nedosahovalo jako celek ani hranice 1 000 obyvatel. Všechny okrsky, které nevyhovely požadovaným kritériím mikroregionu (téměř ¾), byly následně přiřčeny k vyšším celkům (mikroregionům) podle orientace směru vyjížděky z největší obce okrsku (ta by měla dostatečně reprezentovat spádovost celého útvaru). V případě nejasné orientace bylo přihlídnuto k dodatečným kritériím (viz výše). Po této úpravě bylo vymezeno 184 mikroregionálních center a dalších 131 center na úrovni subregionu.

Následně byla upravena spádovost obcí, které tvořily enklávy (zajištění shody spádovosti se sousedními obcemi), změněna byla též orientace vyjížděky z některých vojenských újezdů a z obcí s rozsáhlým katastrem a současně minimálním počtem obyvatel. Tyto korekce se týkaly jen velmi malého počtu obcí.

V závěrečné fázi byly pro kontrolu všechny proudy vyjížděky z každé obce agregovány do jednotlivých mikroregionů (cíli dojížděky) a byly porovnány nejvýznamnější preference každé obce. Pokud obec preferovala na 1. místě odlišný mikroregion (než ten, který byl pro ni dříve určen), nebo docházelo k současné preferenci více mikroregionů, byla znovu posouzena její spádovost podle výše uvedených pomocných kritérií. V odůvodněných případech byla obec přiřazena k jinému mikroregionu (šlo většinou o velmi malé obce v řídké zalidněných oblastech na rozhraní vlivu 2 či více středisek nebo o obce ležící v zázemí krajských měst).

V doprovodném textu je poukázáno na specifičnosti některých celků, a to z hlediska oprávněnosti jejich vymezení i struktury dojíždějících do spádového centra. V nejvýznamnějších případech jsou naznačeny i pravděpodobné vývojové tendence. Ilustrativní mapy dokreslují rozsah mikroregionů, včetně jejich vazby k územně-správnímu členění, platnému k 1. 1. 2003 (výjimku představují pracovní mikroregiony, ty byly agregovány z obcí podle jejich stavu k 1. 1. 2001).

Zatímco tato kapitola (2.8) se zabývá pracovními mikroregiony, předchozí kapitola je výhradně zaměřena na jejich centra. Tabulky řady B v příloze obsahují charakteristiky dojíždějících do jednotlivých center z nejvýznamnějších zdrojových obcí. Dojížděkové proudy se zde neomezují pouze na hranice daného mikroregionu, ale mohou pokrývat celé území ČR (tedy např. i obce náležící do jiného kraje).

* * * * *

Výše uvedeným postupem bylo na základě dat o dojížděce za práci v roce 2001 v Pardubickém kraji vytvořeno 18 pracovních mikroregionů, jejichž úhrnná rozloha překračuje o 8 km² velikost kraje a počet obcí, které přísluší do vymezených mikroregionů, je oproti počtu obcí v kraji o 4 vyšší. Mezikrajové přesahy nejsou velké. K mikroregionům Pardubického kraje bylo přiřazeno 14 obcí, z toho 8 z okresu Žďár nad Sázavou z kraje Vysočina (Chlumětín do mikroregionu Hlinsko; Borovnice, Javorek, Jimramov, Nový Jimramov, Nyklovice, Spělkov a Sulkovec do mikroregionu Polička), 5 obcí z okresu Blansko v Jihomoravském kraji (Borotín, Malá Roudka, Uhřice, Úsobrná a Velké Opatovice do mikroregionu Jevíčko) a 1 obec z okresu Rychnov nad Kněžnou v Královéhradeckém kraji (Kostelecké Horky do mikroregionu Choceň). Určitým překvapením může být, že 12 ze 14 jmenovaných obcí ležících v jiných krajích má vazbu na mikroregiony ležící v okrese Svitavy, tedy v okrese, který má v porovnání s ostatními okresy kraje nejvyšší míru nezaměstnanosti. Naproti tomu u 10 obcí Pardubického kraje byla zjištěna příslušnost do mikroregionů v jiných krajích (Podhořany u Ronova z okresu Chrudim do Čáslavi; Býšť, Čeperka, Chvojenc, Libišany, Opatovice nad Labem a Podůlšany z okresu Pardubice do Hradce Králové; Svratouch z okresu Chrudim a Březiny z okresu Svitavy do Žďáru nad Sázavou; Vranová Lhota z okresu Svitavy do Mohelnice).

Velikostní struktura pracovních mikroregionů v kraji je z hlediska počtu obyvatel odlišná od struktury v rámci celé České republiky. V kraji mají nadprůměrné zastoupení mikroregiony s 20 – 24 tisíci obyvateli (39 %, tj. trojnásobek podílu v celé ČR), na úkor mikroregionů s 15 – 19 tisíci obyvateli, které měly z celorepublikového pohledu nejvyšší zastoupení (ČR 16 %, kraj 11 %). Naproti tomu pouze 2 mikroregiony v kraji (11 %) mají více než 40 tisíc obyvatel, přitom v celé republice je těchto mikroregionů 70 (38 %).

Tab. 2.23 Srovnání základních charakteristik správních obvodů obcí s rozšířenou působností a pracovních mikroregionů

Správní obvody obcí s rozšířenou působností (ORP) vymezené k 1. 1. 2003	Rozloha (v km ²)	Počet obcí	Počet obyvatel	Pracovní mikroregiony podle dojížděky za práci v roce 2001	Rozloha (v km ²)	Počet obcí	Počet obyvatel
Celkem	4 520	453	508 281	Celkem	4 528	457	509 176
CHRUDIM	746	86	82 110	CHRUDIM	643	75	72 532
Hlinsko	247	22	21 824	Skuteč	108	9	9 787
PARDOBICE	409	57	120 979	Hlinsko	229	22	20 270
Přelouč	257	42	24 199	PARDOBICE	484	70	123 841
Holice	214	14	15 480	Přelouč	207	30	21 123
SVITAVY	352	28	31 844	Holice	111	7	10 584
Litomyšl	337	35	26 219	SVITAVY	374	30	32 581
Polička	273	20	19 603	Litomyšl	286	28	23 053
Moravská Třebová	417	33	27 776	Polička	296	24	20 747
ÚSTÍ NAD ORLICÍ	191	16	26 793	Moravská Třebová	234	15	18 296
Česká Třebová	80	5	19 446	Jevíčko	170	18	12 366
Lanškroun	275	22	21 750	ÚSTÍ NAD ORLICÍ	273	23	37 151
Žamberk	281	27	28 742	Česká Třebová	104	9	21 027
Králíky	159	5	9 500	Lanškroun	306	22	23 278
Vysoké Mýto	282	41	32 016	Žamberk	137	12	12 073
				Jablouň nad Orlicí	239	14	16 466
				Vysoké Mýto	201	28	20 183
				Choceň	126	21	13 818

Všechna data se vztahují k datu sčítání lidu, domů a bytů 2001.

Velkými písmeny jsou uvedena centra, která do konce roku 2002 plnila funkci okresních měst, obyčejným písmem jsou znázorněna centra, která jsou od roku 2003 obcemi III. stupně (ORP), kurzívou pak centra plnící funkce obce II. stupně (POU).

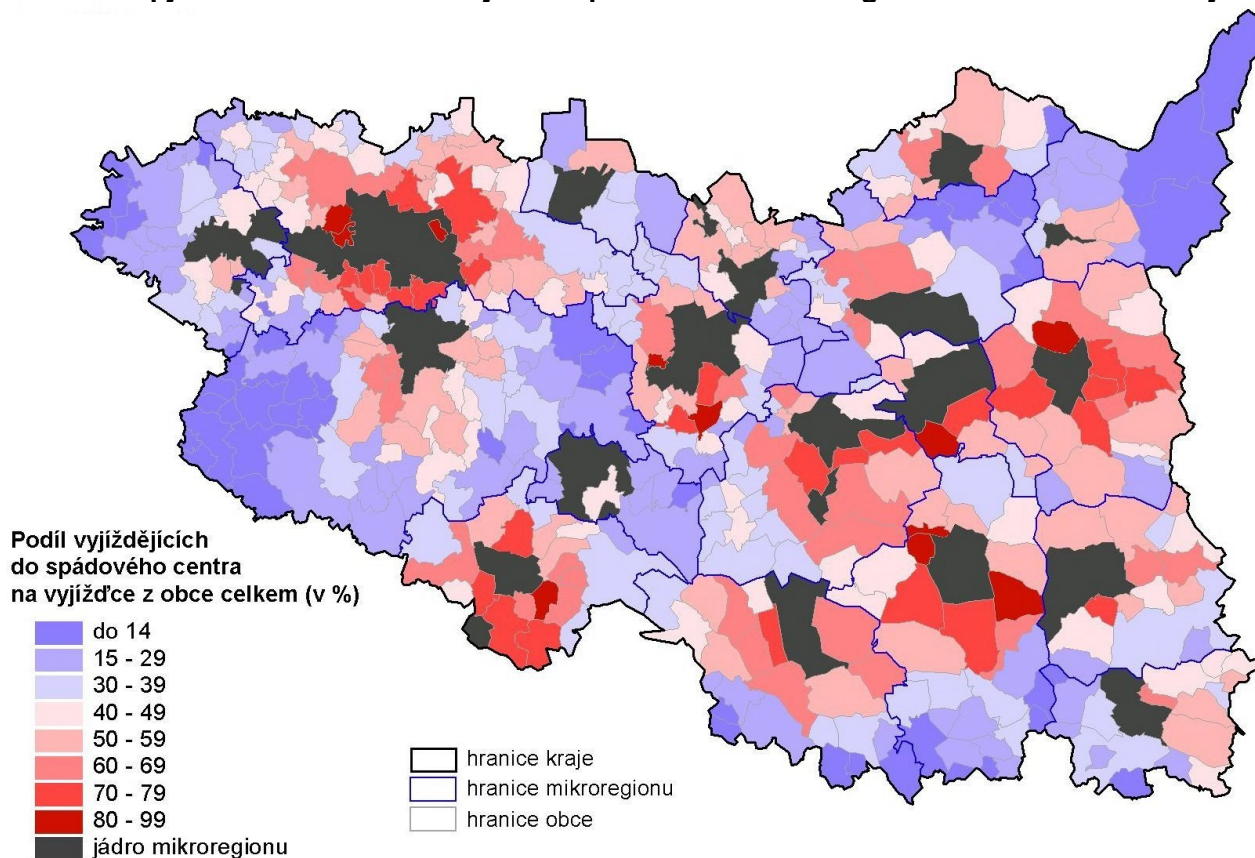
Dominantní postavení mezi pracovními mikroregiony má pardubický mikroregion, jehož jádrem je krajské město. Na území tohoto mikroregionu žije čtvrtina obyvatel kraje. Rozlohou je sice větší chrudimský mikroregion, avšak žije v něm 14 % obyvatel kraje.

Pracovní mikroregiony a správní obvody obcí s rozšířenou působností v Pardubickém kraji

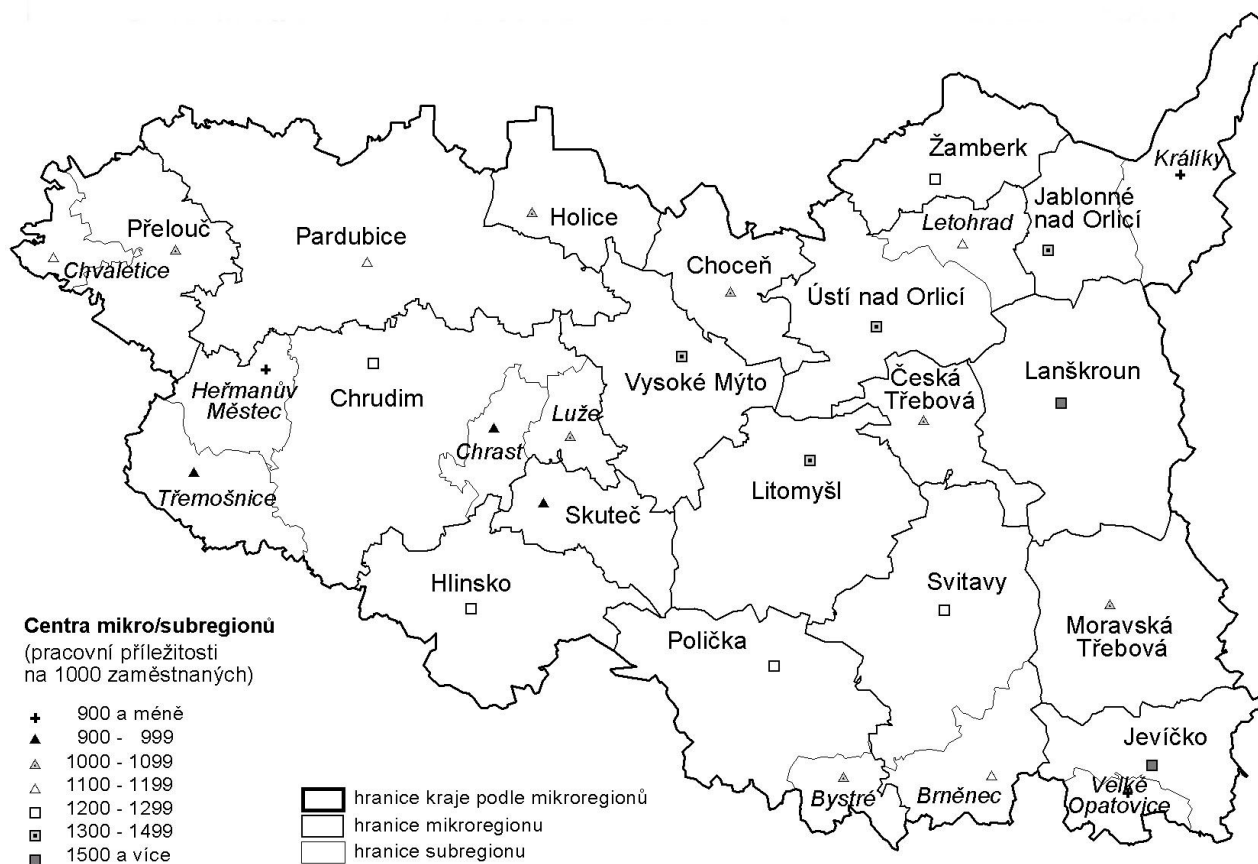
Pozn. Pracovní mikroregiony jsou vymezeny barvou a jsou pojmenovány

Intenzita spjatosti obcí v zázemí s jádrem pracovních mikroregionů v Pardubickém kraji

Na území chrudimského mikroregionu je několik dalších center dojíždky, proto zde byly definovány subregiony kolem 4 center nižšího řádu. Postavení dalších mikroregionů je patrné z tabulky 2.23. Přetrvává významná pozice měst, která byla do roku 2002 sídly okresních úřadů. Postupně roste velikost spádových území dynamicky se rozvíjejících center dojíždky (Lanškroun, Vysoké Mýto) na úkor center, jejichž nabídka pracovních příležitostí stagnuje nebo se dokonce snižuje (Moravská Třebová, Skuteč).

Pracovní mikroregiony a subregiony v Pardubickém kraji

Regionalizace podle dojíždky za práci ukázala, že z 15 obcí s rozšířenou působností jich 14 tvoří jádra pracovních mikroregionů. Pouze na severovýchodě kraje je Jablonné nad Orlicí významnějším centrem dojíždky než Králíky. Králíky jsou vzhledem k excentrické poloze pouze subregionálním centrem pro nejuvýchodnější obce kraje. Zbývající 3 mikroregiony, jejichž jádrem není obec s rozšířenou působností, byly vytvořeny kolem center dojíždky, která jsou ze správního hlediska obcemi plnícími úlohu pověřeného obecního úřadu (Skuteč na Chrudimsku, Jevíčko na Moravskotřebovsku a Choceň na Vysokomýtsku).

Z tabulky 2.23 a barevného kartogramu je patrné, že hranice pracovních mikroregionů se poměrně významně liší od správních obvodů obcí s rozšířenou působností (ORP). Pracovní mikroregion Pardubice výrazně zasahuje do správního obvodu ORP Přebouč, částečně i Holice (vše v okrese Pardubice), ze sousedních okresů zahrnuje pouze Dřevnice a Dvakačovice z okresu Chrudim. Mikroregiony Chrudim a Skuteč téměř beze zbytku pokrývají správní obvod ORP Chrudim. Navíc mikroregion Chrudim zahrnuje 2 obce z okresu Pardubice (Holotín a Stojice).

V centrální části kraje má 6 obcí na východě okresu Chrudim, 2 obce okresu Pardubice a 5 obcí okresu Svitavy spád do mikroregionu Vysoké Mýto. Tento stav již částečně zohlednilo vymezení správního obvodu ORP Vysoké Mýto, ke kterému bylo z okresu Chrudim přiřazeno 5 obcí (Leština, Nové Hrady, Řepníky, Stradouň a Vinary) a Týniště z okresu Pardubice. Podle pracovní regionalizace patří k Vysokému Mýtu i obec Ostrov z okresu Chrudim, Jaroslav z okresu Pardubice a 5 obcí z okresu Svitavy (Cerekvice nad Loučnou, Horky, Chotovice, Příluka a Suchá Lhota). Ze 3 obcí, které sice patří do okresu Ústí nad Orlicí, ale byly zařazeny do správního obvodu ORP Litomyšl, mají do stejnojmenného jádra pracovního mikroregionu spád pouze Němčice, zatímco Sloupnice má spád do Ústí nad Orlicí a Vlčkov do České Třebové.

Na jihovýchodě kraje je pracovní mikroregion Svitavy větší oproti správnímu obvodu ORP na úkor ORP Polička (Květná, Svojanov). Obce z obvodu ORP Moravská Třebová patří většinou do mikroregionů Jevíčko a Moravská Třebová, výjimku tvoří 4 obce na severním okraji tohoto správního obvodu, které během 90. let

změnily vazbu od Moravské Třebové k Lanškrounu (Koruna, Mladějov na Moravě, Rychnov na Moravě a Třebořov).

Nejvýraznější odchylka ve vymezení pracovních mikroregionů a správních obvodů ORP je na severovýchodě kraje. Letohradsko, které v rámci výkonu státní správy spadá pod Žamberk, má z hlediska zaměstnanosti větší vazbu přímo na Ústí nad Orlicí. Obce správního obvodu ORP Králíky nevytvářejí dostatečně silný pracovní mikroregion, proto byly připojeny jako subregion k mikroregionu Jablonné n. Orlicí.

Mezi pracovními mikroregiony jsou značné rozdíly nejen z hlediska jejich velikosti (největší chrudimský je rozlohou šestkrát větší než nejmenší českotřebovský nebo skutečský), ale i z hlediska počtu pracovních míst v mikroregionu. Pardubický mikroregion má 18x více obsazených pracovních míst než skutečský. S ohledem na tyto značné rozdíly nemá smysl charakterizovat mikroregiony jejich průměrnou velikostí (průměrný počet obyvatel v mikroregionu byl 28 288 osob, medián⁴⁾ 20 509 osob).

V průměru se jádra podílejí jednou polovinou na obyvatelstvu a dvěma třetinami na pracovních příležitostech v mikroregionech. Mezi jednotlivými mikroregiony byly zjištěny poměrně velké rozdíly. Nejvyšší podíl na obyvatelstvu mikroregionu měla Česká Třebová (81 %), Pardubice (73 %) a Choceň (65 %). U podílu jádra na pracovních příležitostech se za Českou Třebovou (93 %) a Pardubice (82 %) řadilo Vysoké Mýto (79 %). Nejnižší podíl jádra na obyvatelstvu mikroregionu mělo Jablonné nad Orlicí (19 %) a Jevíčko (23 %). S velkým odstupem 10 procentních bodů následovala Chrudim (33 %). Nejnižší podíl jádra na pracovních příležitostech byl zjištěn v Jablonném nad Orlicí (32 %). Určitým překvapením může být druhé místo Chrudimi s podílem jádra 48 %. Příčinou této skutečnosti je rozlehlost mikroregionu, na jehož území se nacházejí 4 subregionální centra (Heřmanův Městec, Chrast, Luže a Třebošnice) a několik dalších obcí s poměrně intenzivní dojížděnkou za prací (Slatiňany, Prachovice).

Pouze 3 pracovní mikroregiony v kraji mají kladné saldo dojížděky za prací (Pardubice 3 870 osob, Lanškroun 1 910 osob a Vysoké Mýto 224 osob). V těchto třech mikroregionech je vyšší počet pracovních příležitostí v porovnání s počtem bydlících zaměstnaných osob. Nejvíce pracovních příležitostí na 1 000 bydlících zaměstnaných osob je v lanškrounském mikroregionu (1 170), následuje pardubický mikroregion (1 065) a vysokomýtský mikroregion (1 024).

Tab. 2.24 Počet obyvatel, pracovních míst a saldo dojížděky za prací v pracovních mikroregionech

Pracovní mikroregiony	Rozloha mikroregionu (km ²)	Počet obcí v mikroregionu	Počet obyvatel mikroregionu			Podíl jádra mikroregionu (v %)		Pracovní místa v mikroregionu		Saldo dojížděky za prací	
			celkem	v tom		na obyvatelstvu	na prac. příležitostech	celkem	na 1 000 zaměst. obyvatel ¹⁾	v jádře	v celém mikroregionu
				jádro	zázemí						
Chrudim	643	75	72 532	23 898	48 634	32,9	48,1	29 309	913	3 009	-2 789
Hlinsko	229	22	20 270	10 543	9 727	52,0	75,7	8 365	926	1 458	-673
Skuteč	108	9	9 787	5 344	4 443	54,6	60,3	3 587	860	-174	-584
Pardubice	484	70	123 841	90 668	33 173	73,2	82,0	63 408	1 065	7 949	3 870
Holice	111	7	10 584	6 219	4 365	58,8	78,0	3 993	795	117	-1 032
Přelouč	207	30	21 123	9 144	11 979	43,3	53,6	8 464	853	142	-1 462
Svitavy	374	30	32 581	17 626	14 955	54,1	73,2	13 671	919	1 767	-1 199
Jevíčko	170	18	12 366	2 829	9 537	22,9	49,2	5 122	941	1 251	-323
Litomyšl	286	28	23 053	10 358	12 695	44,9	69,6	9 869	951	2 093	-511
Moravská Třebová	234	15	18 296	11 586	6 710	63,3	77,5	6 813	847	123	-1 234
Polička	296	24	20 747	9 187	11 560	44,3	61,2	8 294	916	886	-757
Ústí nad Orlicí	273	23	37 151	15 192	21 959	40,9	55,4	16 973	990	2 186	-175
Česká Třebová	104	9	21 027	17 036	3 991	81,0	92,8	9 139	954	688	-440
Choceň	126	21	13 818	9 039	4 779	65,4	76,2	5 626	883	104	-747
Jablonné nad Orlicí	239	14	16 466	3 119	13 347	18,9	31,5	6 659	901	608	-732
Lanškroun	306	22	23 278	9 990	13 288	42,9	76,0	13 118	1 170	4 904	1 910
Vysoké Mýto	201	28	20 183	12 116	8 067	60,0	79,0	9 380	1 024	1 848	224
Žamberk	137	12	12 073	6 153	5 920	51,0	67,7	5 425	964	799	-200

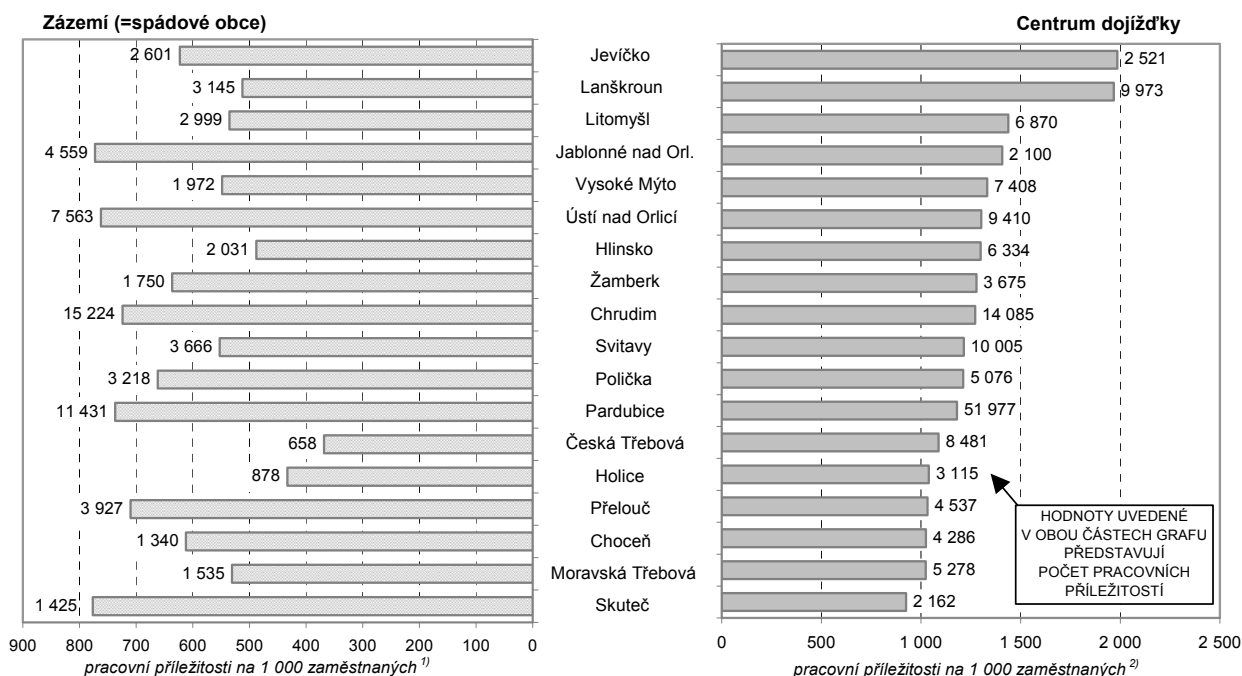
¹⁾ bydlících v obcích mikroregionu

Největší záporné saldo dojížděky má pracovní mikroregion Chrudim (-2 789 osob), ačkoli vlastní jádro má po Pardubicích a Lanškrouně třetí nejvyšší kladné saldo dojížděky za prací. Následuje přeloučský a moravskotřebovský mikroregion. Pro oba je typické poměrně malé kladné saldo dojížděky do jádra. Čtvrté nejvyšší záporné saldo má svitavský mikroregion. Jádro má sice 7. nejvyšší kladné saldo dojížděky za prací

⁴⁾ Medián představuje prostřední hodnotu, tj. hodnotu, která člení statistický soubor na dvě stejně četné poloviny.

v kraji, ale v mikroregionu nejsou další významnější centra dojíždky (Brněnecko má hraniční hodnoty pro vymezení subregionu). Mikroregion Holice má sice až páté největší záporné saldo dojíždky, jenže vzhledem k počtu bydlících zaměstnaných osob má mezi všemi mikroregiony v kraji nejnižší počet pracovních míst na 1 000 bydlících zaměstnaných osob (795; tzn., že každý pátý musí hledat práci mimo tento mikroregion). Jen nepatrně lepší situace je v moravskotřebovském a přeloučském mikroregionu (847, resp. 853 pracovních míst na 1 000 bydlících zaměstnaných osob).

Pracovní příležitosti ve střediscích pracovních mikroregionů a v jejich zázemí

¹⁾ bydlících ve spádových obcích příslušejících k danému centru

²⁾ bydlících v příslušném centru

Dominantní postavení pardubického mikroregionu mezi ostatními mikroregiony kraje z hlediska koncentrace obyvatelstva způsobuje, že zatímco v tomto mikroregionu vyjíždí nejvíce osob za prací, je **intenzita vyjíždky** vyjádřená podílem vyjíždějících na počtu bydlících zaměstnaných osob nejnižší ze všech 18 mikroregionů v kraji.

Tab. 2.25 Spádovost jádra a zázemí v pracovních mikroregionech

Pracovní mikroregiony	Vyjíždějící za prací z obcí mikroregionu celkem	Intenzita vyjíždky za prací v %	Vyjíždějící za prací z obcí zázemí				Vyjíždějící za prací z jádra mikroregionu		
			celkem	v tom v %			celkem	v tom v %	
				do jádra mikroregionu	do ostatních obcí mikroregionu	mimo mikroregion (vč. zahr.)		do zázemí mikroregionu	mimo mikroregion (vč. zahr.)
Chrudim	15 422	48,0	12 452	30,2	34,0	35,8	2 970	27,1	72,9
Hlinsko	3 861	42,7	2 908	55,2	9,2	35,6	953	19,0	81,0
Skuteč	1 910	45,8	1 030	23,3	18,4	58,3	880	16,1	83,9
Pardubice	19 149	32,2	10 901	56,9	18,5	24,6	8 248	34,5	65,5
Holice	2 590	51,5	1 475	33,0	6,3	60,7	1 115	6,5	93,5
Přelouč	5 544	55,9	3 616	28,2	23,0	48,8	1 928	28,1	71,9
Svitavy	6 191	41,6	4 473	46,9	19,6	33,5	1 718	16,4	83,6
Jevíčko	3 089	56,7	2 726	39,5	19,2	41,3	363	30,0	70,0
Litomyšl	4 921	47,4	3 781	52,2	16,1	31,8	1 140	23,8	76,2
Moravská Třebová	3 488	43,3	1 979	48,1	8,2	43,7	1 509	18,4	81,6
Polička	3 917	43,3	2 870	47,8	18,7	33,5	1 047	26,6	73,4
Ústí nad Orlicí	7 227	42,1	5 466	31,6	20,6	47,8	1 761	24,3	75,7
Česká Třebová	3 445	36,0	1 411	57,8	1,5	40,7	2 034	6,9	93,1
Choceň	3 233	50,7	1 644	38,3	17,3	44,3	1 589	14,8	85,2
Jablonné nad Orlicí	3 187	43,1	2 646	23,5	25,9	50,6	541	22,6	77,4
Lanškroun	5 040	45,0	4 208	57,4	12,9	29,7	832	33,3	66,7
Vysoké Mýto	3 717	40,6	2 564	48,3	12,1	39,6	1 153	15,0	85,0
Žamberk	2 497	44,4	1 619	49,4	11,6	39,0	878	16,4	83,6

Intenzita vyjížděky za prací v mikroregionu Pardubice byla v roce 2001 o 10 procentních bodů pod krajským průměrem, který byl 42,2 %. Podprůměrná intenzita vyjížděky za prací byla i v mikroregionu Česká Třebová (36,0 %) vzhledem k vysokému podílu obyvatel bydlících v centru dojížděky (jádra mikroregionu), v mikroregionu Vysoké Mýto (40,6 %), Svitavy (41,6 %) a Ústí nad Orlicí (42,1 %). Naproti tomu výrazně nadprůměrná byla intenzita vyjížděky za prací v mikroregionech Jevíčko (56,7 %), Přelouč (55,9 %), Holice (51,5 %) a Choceň (50,7 %).

Značné rozdíly mezi mikroregiony byly zjištěny ve **struktuře vyjížděky podle jejího prostorového typu**. První skupinu tvoří mikroregiony, z jejichž zázemí vyjíždí nadpoloviční většina vyjíždějících do jádra mikroregionu. Patří k nim Česká Třebová (57,8 %), Lanškroun (57,4 %), Pardubice (56,9 %), Hlinsko (55,2 %) a Litomyšl (52,2 %).

Do druhé skupiny lze zařadit mikroregiony s vysokým podílem vyjížděky v rámci zázemí daného mikroregionu. To se především týká chrudimského mikroregionu, kde vyjížděla z obcí zázemí do ostatních obcí zázemí více než třetina vyjíždějících. V tomto mikroregionu jsou kromě vlastního jádra – města Chrudimi ještě čtyři subregionální centra dojížděky (Heřmanův Městec, Chrast, Luže a Třemošnice) i další obce s vysokou dojížděkou za prací (Slatiňany, Prachovice). Vysoký podíl vyjížděky do ostatních obcí zázemí byl v roce 2001 zjištěn i v mikroregionu Jablonné nad Orlicí (25,9 %) vlivem subregionálního centra Králíky, mikroregionu Přelouč (23,0 %) vlivem subregionálního centra Chvaletice a mikroregionu Ústí nad Orlicí (20,6 %), kde tento stav souvisí s existencí subregionálního centra dojížděky – Letohradem.

Mikroregiony Přelouč a Jablonné nad Orlicí částečně patří i do třetí skupiny mikroregionů, ze kterých vyjíždí vysoký podíl zaměstnaných osob do jiných mikroregionů (48,8 %, resp. 50,6 % všech vyjíždějících ze zázemí mikroregionálních center dojížděky). K nim se ještě řadí mikroregiony Skuteč (58,3 % vyjíždějících mimo mikroregion) a Holice (60,7 %).

Čtvrtou skupinu tvoří mikroregiony s nejrovnoměrnější strukturou vyjížděky z hlediska jejich prostorových typů. Patří do ní čtyři z pěti mikroregionů ve svitavském okrese a tři ze sedmi mikroregionů okresu Ústí nad Orlicí.

Z porovnání s ostatními kraji vyplývá, že Pardubický kraj má nejnižší podíl vyjíždějících za prací ze všech obcí mikroregionu do zázemí mikroregionu (21,2 %) a po Libereckém kraji druhý nejvyšší podíl vyjíždějících mimo mikroregion (49,3 %). Podíl vyjíždějících do jádra mikroregionu je čtvrtý nejnižší po Karlovarském, Ústeckém a Libereckém kraji.

Tab. 2.26 Integrita jader pracovních mikroregionů a jejich zázemí podle celkové a denní dojížděky za prací

Pracovní mikroregiony	Vyjíždějící ze zázemí (v %) do jádra mikroregionu		Vyjíždějící ze zázemí (v %) do všech obcí mikroregionu		Vyjíždějící ze všech obcí mikroregionu (v %) do obcí mikroregionu	
	celkem	denně	celkem	denně	celkem	denně
Chrudim	30,2	32,3	64,2	69,8	57,1	63,0
Hlinsko	55,2	59,9	64,4	70,0	53,2	61,4
Skuteč	23,3	26,6	41,7	48,0	29,9	36,1
Pardubice	56,9	58,6	75,4	78,0	57,8	64,0
Holice	33,0	35,4	39,3	42,2	25,2	27,6
Přelouč	28,2	30,8	51,2	55,3	43,2	46,8
Svitavy	46,9	53,0	66,5	75,4	52,6	64,2
Jevíčko	39,5	45,0	58,7	66,5	55,3	63,9
Litomyšl	52,2	55,0	68,2	72,5	57,9	64,3
Moravská Třebová	48,1	57,2	56,3	67,3	39,9	54,5
Polička	47,8	55,0	66,5	76,8	55,9	66,9
Ústí nad Orlicí	31,6	35,0	52,2	58,0	45,4	52,1
Česká Třebová	57,8	59,0	59,3	60,7	28,4	32,9
Choceň	38,3	39,6	55,7	58,4	35,6	39,7
Jablonné nad Orlicí	23,5	31,1	49,4	62,6	44,8	56,5
Lanškroun	57,4	60,0	70,3	74,9	64,2	70,7
Vysoké Mýto	48,3	51,3	60,4	64,6	46,3	51,7
Žamberk	49,4	55,6	61,0	68,8	45,3	53,5

Z tabulky 2.26 je patrné, že byl v roce 2001 ve všech mikroregionech kraje vyšší podíl denní vyjížděky za prací v rámci mikroregionu na celkové vyjížděce z obcí, než u vyjížděky bez rozlišení frekvence cest za prací. V krajském průměru byl podíl denní dojížděky uvnitř mikroregionů vyšší o 7 procentních bodů (celkem

50,7 %, denně 57,8 %). Výrazně nadprůměrné zastoupení denní dojíždky mezi obcemi mikroregionu bylo zjištěno v mikroregionech Moravská Třebová (o 14,6 procentního bodu), Jablonné nad Orlicí (o 11,7 bodu), Svitavy (o 11,6 bodu) a Polička (o 11,0 bodů), tedy v mikroregionech nejvzdálenějších od velkých center dojíždky Pardubic a Hradce Králové. Naproti tomu nejmenší odchylka byla zjištěna v mikroregionech Holice (o 2,4 bodu) a Přelouč (o 3,6 bodu).

Pracovní regionalizace Pardubického kraje potvrdila dominantní postavení krajského města, které je jádrem nejvýznamnějšího pracovního mikroregionu, soustřeďujícího 28 % pracovních příležitostí v kraji. Mezi 18 pracovními mikroregiony nabývá na významu lanškrounský mikroregion, v jehož jádře se v období 1991 – 2001 nejvýrazněji zvýšil počet pracovních míst. Mikroregion se rozšířil v porovnání s rokem 1991 k jihu do okresu Svitavy. Pouze 3 mikroregiony v kraji mají kladné saldo dojíždky za prací vzhledem k ostatním mikroregionům. K Pardubicům a Lanškrounsku se řadí ještě Vysokomýtsko. Orientace průmyslu na textilní a kožedělnou výrobu oslabil skutečský mikroregion a nebude-li úbytek pracovních míst nahrazen rozvojem jiných odvětví, lze předpokládat, že se v nejbližší době Skuteč přesune mezi subregionální centra v rámci chrudimského mikroregionu.